

**Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΘΗΣΑΥΡΟΥ
ΚΑΤΑ ΤΟ ΔΙΚΑΙΟΝ**

ΥΠΟ
ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ ΠΗΛΙΑ

Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΘΗΣΑΥΡΟΥ ΚΑΤΑ ΤΟ ΔΙΚΑΙΟΝ

ΥΠΟ
ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ ΠΗΛΙΑ
Δικηγόρου, Διδάκτορος Νομικής Ἀθηνῶν

Σημαντικά νομικά θέματα ἐγείρονται γιὰ διαφορετικούς κλάδους τοῦ δικαίου στοῦ ἄκουσμα τῆς λέξης θησαυρός.

Στὸ χῶρο τοῦ ιδιωτικοῦ δικαίου καὶ εἰδικότερα τοῦ ἐμπράγματος δικαίου, ὡς θησαυρός νοεῖται κινητὸ πρᾶγμα ἀξίας κρυμμένο μέσα σ' ἄλλο πρᾶγμα κινητὸ ἢ ἀκίνητο γιὰ τόσο χρονικὸ διάστημα, ὥστε νὰ μὴν ὑπάρχει δυνατότητα νὰ ἐξακριβωθεῖ ὁ κύριος τοῦ πράγματος αὐτοῦ.

Γιὰ τὴν κτήση τοῦ θησαυροῦ δὲν ἀπαιτεῖται μόνο ἡ εὕρεση ἀλλὰ καὶ ἡ κατάληψη αὐτοῦ. Ἡ εὕρεση τοῦ θησαυροῦ δὲν ἀποτελεῖ δικαιοπραξία καὶ ἐπομένως δὲν ἀπαιτεῖται δικαιοπρακτικὴ ἰκανότητα γιὰ τὸν εὐρέτη. Ὁ εὐρέτης τοῦ θησαυροῦ καὶ ὁ κύριος τοῦ πράγματος¹ στοῦ ὁποῖο κρυβόταν ὁ θησαυρός γίνονται συγκύριοι κατὰ τὸ ἥμισυ ὁ καθένας (1093ΑΚ). Ἄν καὶ οἱ δύο ιδιότητες κυρίου καὶ εὐρέτη συμπίπτουν στοῦ ἴδιου πρόσωπο, τότε αὐτὸ ἀποκτᾶ τὴν κυριότητα ὀλοκλήρου τοῦ θησαυροῦ.

Ἄξια μνείας καὶ ἡ ἄποψη τῆς νομολογίας γιὰ τὴν ἔννοια τοῦ θησαυροῦ. Ὁ Ἄρειος Πάγος δέχεται² ὅτι ἀπὸ τὴν ἀντιπαραβολὴ τῶν διατάξεων τῶν ἄρθρων 1081 καὶ 1088 τοῦ Ἀστικοῦ Κώδικα μὲ τὴν διάταξη τοῦ

1. Ἀπόστολος Σ. Γεωργιάδης, Ἐμπράγματον δίκαιον, τεῦχος Π 1. Κυριότης, Ἀθήνα 1975, σ. 299, Πρβλ. Ἡ ἔκταση τῆς διατάξης περιορίζεται ὅταν ἔρχεται σὲ σύγκρουση μὲ εἰδικούς ἀρχαιολογικούς νόμους περὶ πολιτιστικῶν θησαυρῶν.

2. Ἀριθμ. ἀπόφασης 1336 τοῦ ΑΠ τοῦ ἔτους 1992.

ἄρθρου 1093 τοῦ ἴδιου Κώδικα, προκύπτει ὅτι ὁ θησαυρὸς πού βρίσκεται κρυμμένος μέσα σὲ ἄλλο πράγμα καὶ περιέχεται ἐξ ἡμισείας στὴν κυριότητα τοῦ εὐρέτη καὶ τοῦ κυρίου τοῦ πράγματος ἀμέσως μετὰ τὴν εὕρεσή του, δὲν ταυτίζεται μὲ τὸ χαμένο πράγμα πού βρίσκεται ὅπου-δήποτε καὶ περιέχεται ἐξ ὀλοκλήρου στὴν κυριότητα τοῦ εὐρέτη μετὰ τὴν πάροδο ἔτους ἀπὸ τὴ σχετικὴ εἰδοποίηση αὐτοῦ πρὸς τὴν ἀστυνομικὴ ἀρχή, ἐφόσον ἐντὸς τοῦ ἔτους αὐτοῦ, δὲν γίνει γνωστὸς ὁ δικαιούχος του, διότι ὁ θησαυρὸς δὲν εἶναι πράγμα πού χάθηκε προσφάτως ἀπὸ πρόσωπο, τὸ ὁποῖο μπορεῖ νὰ ἐξακριβωθεῖ, ἀλλὰ πράγμα, τὸ ὁποῖο κρύφτηκε σὲ ἄλλο πράγμα πρὶν ἀπὸ τόσον καιρὸ, ὥστε νὰ μὴν μπορεῖ νὰ ἐξακριβωθεῖ ὁ κύριός του.

Ἐνόψει τούτων, ἐπὶ ἀγωγῆς τοῦ εὐρέτη χαμένου πράγματος μὲ τὴν ὁποία ζητεῖται νὰ ἀναγνωρισθεῖ ἡ κυριότητα τοῦ ἐνάγοντος ἐπὶ τοῦ πράγματος αὐτοῦ, λόγῳ μὴ ἐξακριβώσεως τοῦ δικαιούχου του ἐντὸς ἔτους ἀπὸ τὴ σχετικὴ εἰδοποίησή του πρὸς τὴν ἀστυνομικὴ ἀρχή, ὁ ἰσχυρισμὸς τοῦ ἐναγομένου ὅτι τὸ ἐπίδικο πράγμα δὲν ἦταν χαμένο ἀπὸ τὸν τέως ἰδιοκτήτη του, ἀλλὰ ἦταν κρυμμένο ἀπὸ αὐτὸν μέσα σὲ δικό του πράγμα ἀπὸ τόσον χρόνον, ὥστε νὰ μὴν μπορεῖ νὰ ἐξακριβωθεῖ ποιὸς τὸ ἔκρυψε, καὶ ὅτι συνεπῶς, τὸ ἐπίδικο πράγμα περιῆλθε κατὰ τὸ μισὸ σ' αὐτόν, δὲν συνιστᾷ ἄρνηση τῆς ἐν λόγω ἀγωγῆς, ἀλλὰ ἐνστασιὴ ἰδίας κυριότητος, ἡ ὁποία κατὰ τὶς διατάξεις τῶν ἄρθρων 269 καὶ 527 τοῦ Κωδ. Πολ. Δικ., πρέπει νὰ προτείνεται κατὰ τὴν πρώτη συζήτηση τῆς ἀγωγῆς στὸ πρωτοβάθμιο δικαστήριον, ἐκτὸς ἐὰν συντρέχει νόμιμη κατὰ τὶς διατάξεις αὐτῆς περίπτωση ἐπιτροπῆς τῆς προτάσεως αὐτῆς σὲ μεταγενέστερη συζήτηση, πράγμα τὸ ὁποῖο πρέπει νὰ ἐπικαλεῖται ὁ ἐνιστάμενος ἐναγόμενος.

Ἡ νομολογία ἐλληνικὴ καὶ εὐρωπαϊκὴ, μᾶς ὀδηγεῖ γιὰ τὴν ἔννοια τοῦ θησαυροῦ καὶ στὸ πεδίο τοῦ δημοσίου δικαίου καὶ δὴ στὸ Δίκαιο τοῦ Πολιτισμοῦ.

Ὁ ἀκριβὴς ὀρισμὸς τοῦ «ἐθνικοῦ θησαυροῦ» προσκρούει «σὲ διατυπώσεις πού δὲν στεροῦνται καταχρηστικῶν ἐννοιῶν ἢ καὶ ἀοριστιῶν»³.

3. Π. Στάγκος, Ἡ ἐλεύθερη κυκλοφορία τῶν καλλιτεχνικῶν ἀγαθῶν στὴν κοινότητα καὶ ἡ πολιτιστικὴ διάσταση τῆς εὐρωπαϊκῆς ἐνοποίησης, ΕΕΕυρ. Δ. 1986, σ694.

Τὸ κείμενο τῆς εὐρωπαϊκῆς συνθήκης χρησιμοποιεῖ ἔννοιες καὶ ὄρους⁴ ποὺ δὲν εἶναι ταυτόσημοι μεταξύ τους, ἀφοῦ ὁ ὄρος πολιτιστικὸ ἀγαθὸ εἶναι εὐρύτερος τοῦ «ἐθνικοῦ θησαυροῦ». Μὲ τὸν ὄρο «πολιτιστικὸ ἀγαθὸ» ἐννοοῦμε ἐκεῖνο τὸ ἀγαθὸ ποὺ ἔχει μιὰ ἐμπορευματικὴ καὶ μιὰ αἰσθητικὴ ἀξία⁵. Ὡς ἐθνικὸς θησαυρὸς θὰ μπορούσε νὰ χαρακτηρισθεῖ πολιτιστικὸ ἀγαθὸ ἰδιάζουσας σημασίας ἐντὸς τοῦ κυρίαρχου κράτους μὲ καλλιτεχνικὴ, ἱστορικὴ καὶ ἀρχαιολογικὴ ἀξία.

Ἐπίσης στὸ χῶρο τῆς θεωρίας τοῦ πολιτιστικοῦ δικαίου μὲ τὸν ὄρο «ἐθνικὸς θησαυρὸς» μιὰ ἀπὸ τὶς θεωρίες, θεωρεῖ ἐκεῖνον «ποὺ ἔχει μιὰ ἐντελῶς ἰδιαίτερη ἀξία μέσα στὴν προοπτικὴ μιᾶς ἀνθρώπινης κοινότη-
τας, ἐξαιτίας τῆς μοναδικότητος καὶ τῆς σημασίας του ὡς ἐκδήλωση τῆς καλλιτεχνικῆς δεινότητος καὶ ὡς μαρτυρία τοῦ ἱστορικοῦ παρελθόν-
τος»⁶.

Χωρὶς λοιπὸν ἢ ἐπιστήμη νὰ ἔχει καταλήξει σ' ἓνα κοινὰ ἀποδεκτὸ ὄρισμὸ γιὰ τὸν «ἐθνικὸ θησαυρὸ» ὁ Εὐρωπαϊκὸς κανονισμὸς⁷ καθορίζει τὰ πολιτιστικὰ ἀγαθὰ ποὺ ἔχουν ἰδιαίτερη ἀνάγκη προστασίας κατὰ τὶς συναλλαγὰς μὲ τρίτες χῶρες.

Μεταξὺ τῶν πολιτιστικῶν ἀγαθῶν ποὺ καλύπτονται ἀπὸ τὸ ἄρθρο 1 τοῦ κανονισμοῦ, ἀναφέρονται καὶ στοιχεῖα ποὺ ἀποτελοῦν ἀναπόσπαστο τμῆμα καλλιτεχνικῶν, ἱστορικῶν ἢ θρησκευτικῶν μνημείων. Ὁ κανονισμὸς προήλθε ἀπὸ τὴν ἀνάγκη ρύθμισης τῆς ἐξαγωγῆς τῶν πολιτιστικῶν ἀγαθῶν τῶν κρατῶν μελῶν μὲ νομικὴ βάση τὸ ἄρθρο 133 Συνθ. ΕΚ, ἂν καὶ οἱ ἐθνικὲς νομοθεσίαι δὲν παρουσιάζουν ὁμοιομορφία στὴ διεθνή κυκλοφορία τῶν πολιτιστικῶν ἀγαθῶν μέσα στὸ πλαίσιο προστασίας αὐτῶν τῶν θησαυρῶν σύμφωνα μὲ τὸ ἄρθρο 30 ΣυνθΕΚ⁸.

4. Τὸ κείμενο τῆς εὐρωπαϊκῆς συνθήκης χρησιμοποιεῖ τὸν ἀγγλικὸ ὄρο «national treasures», τὸν ἰταλικὸ «partimonio nazionale», τὸν γαλλικὸ «trésars nationaux» καὶ τέλος τὸν γερμανικὸ «nationals Kulturgut».

5. Π. Στάγκος, Ἡ ἐλεύθερη κυκλοφορία ... ὄπ. σ. 685.

6. Pescatore, *Le commerce de l' art et le marché commun*, RTDE 1985, σ.455.

7. Βλ. Κανονισμὸς (ΕΟΚ) ἀριθμ. 3911/1992 τοῦ Συμβουλίου τῆς 9.12.1992, ΕΕ 1395/1 τῆς 31.12.1992.

8. Γιὰ τὴν προστασία τῶν ἐθνικῶν θησαυρῶν καὶ εἰδικότερα τῆς πολιτιστικῆς κληρονομιάς, Μ. Ross «Cultural Protection: a Matter of Union Citizenship or Human Rights» σὲ Ν. Neuwahi καὶ Α. Rosas (ἐπιμ.) *The European Union and Human Rights*, Martinus Nijhoff, 1995, 235 σ. 238.

Μετά τὸν Κανονισμό, ἴσχυσε ἡ ἔκδοση τῆς Ὁδηγίας 93/7/ΕΟΚ⁹ μὲ κυρίαρχη νομικὴ βάση τὸ ἄρθρο 95 ΣυνθΕΚ ποὺ ρυθμίζει τὴν ἐπιστροφή τῶν πολιτιστικῶν θησαυρῶν ποὺ παράνομα ἔχουν ἀπομακρυνθεῖ ἀπὸ τὰ ἐδάφη τῶν κρατῶν μελῶν.

Στὸ χῶρο τῆς νομολογίας τῶν ἑλληνικῶν δικαστηρίων στὸ σκεπτικὸ ἀπόφασης τοῦ Μονομελοῦς Πρωτοδικείου Θεσσαλονίκης ἐπισημαίνεται ὅτι, «μία ἀπὸ τὶς σημάνσεις τοῦ προστατευομένου δικαιώματος τῆς προσωπικότητας, εἶναι τὸ δικαίωμα κάθε πολίτη προστασίας, διάσωσης καὶ ἀπόλαυσης ἀρχαιολογικῶν θησαυρῶν καὶ μνημείων τῆς χώρας, ὁ ὁποῖος ἔχει ἠθικὸ ἔννομο συμφέρον καὶ δικαίωμα νὰ ζητήσει τὴν ἄρση τῆς προσβολῆς καὶ τὴν ἐπαναφορὰ τῶν πραγμάτων στὴν προτέρα κατάσταση, στὴν περίπτωση ποὺ ὑπάρχει παράνομη προσβολὴ στοὺς πολιτιστικοὺς θησαυροὺς ἀπὸ οἰονδήποτε.

Ἔχει κριθεῖ ὅτι ἠθικὸ ἔννομο συμφέρον πρὸς προστασία τῶν ἀρχαίων ἔχουν α) ὁ ἀρχαιολόγος, συγγραφεὺς πραγματειῶν καὶ ἐκδότης ἀρχαιολογικοῦ περιοδικοῦ β) ὁ σύλλογος ἀρχιτεκτόνων γ) οἱ δῆμοι καὶ κοινότητες δ) οἱ πολιτιστικοὶ σύλλογοι ε) ἄλλοι ἐπιστήμονες καὶ συγγραφεῖς βιβλίων σχετιζομένων πρὸς τὰ ἀρχαία καὶ στ) κάθε τρίτος, κάτοικος τῆς χώρας (ΣτΕ 1917/1992 Ἀρμ. 1992.956, ΣτΕ 660/1982 ΝοΒ31.111 Δωρῆ Εὐαγ., Τὸ Δίκαιο τῶν Ἀρχαιοτήτων, Ἀθήνα 1985, σελ. 240-241)¹⁰.

Εἰδικότερα, γιὰ τὴν προστασία τῶν θησαυρῶν τῆς πολιτιστικῆς κληρονομίας τῆς ἐκκλησίας μας, προβλέπει τὸ ἄρθρο 73 τοῦ ν.3028/2002, σὲ σχέση μὲ τὸ ἄρθρο 1 παρ. 4 τοῦ Ν.590/1977 μὲ ἔμφαση τὶς ἐνορίες καὶ τὶς μονές, καὶ τὸ ἄρθρο 21 παρ. 3 τοῦ Ν.3028/2002.

Ἐπίσης, τὰ ἄρθρα 53 καὶ 54 τοῦ Ν.3028/2002 συνδυαζόμενα μὲ τὰ ἄρθρα 372, 374 καὶ 375 τοῦ Π.Κ. ποὺ στὶς περιπτώσεις τῆς ὑπεξαίρεσης, προβλέπεται ποινὴ κάθειρξης μέχρι 10 ἐτη¹¹.

9. Βλ. Ὁδηγία 93/7/ΕΟΚ τοῦ Συμβουλίου τῆς 15.3.1993, ΕΕΛ 74/74 τῆς 26.3.1993.

10. Ἀπόφαση 1796/1993 τοῦ Μονομελοῦς Πρωτοδικείου Θεσσαλονίκης.

11. Σπύρου Τρωιάνου, Ἀρχαία μνημεῖα στὴν Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, Περιοδικὸ «Ἐκκλησία» ἔτος ΠΓ' - Τεύχ. 1 - Ἰανουάριος 2006 Ἀθήνα, σ. 30-34 καὶ Γ. Στ. Ἀποστολάκη, Προστασία Ἀρχαιοτήτων καὶ Θρησκευτικὰ Μνημεῖα, Τρίκαλα, Ἀθήνα 2001, σ. 31.